

Tomasz PAWŁUSZKO

Uniwersytet Opolski

ORCID: 0000-0002-5572-3199

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI - WNIOSKI Z BADAŃ EMPIRYCZNYCH

SECURITY POLICY OF POLAND - EMPIRICAL STUDY CONCLUSIONS

Abstract:

The purpose of this article is to examine the condition of Poland's security policy after the escalation of the Russian-Ukrainian war in 2022. It constitutes a scientific study of the research that was carried out for the report "*Poland's security after the NATO summit in Madrid*", which was published in mid-October 2022, and in connection with the project of the Polish Ministry of Foreign Affairs "*New ideas for Poland - security*". The research consisted of collecting information on Poland's security policy from a selected group of experts in August and September 2022, interpreting and elaborating on this information, especially with regard to the impact on Poland's geopolitical position and security caused by the war in Ukraine, the NATO summit in Madrid, and the prospect of Sweden and Finland joining the Alliance. The article presents the course and conclusions of the research, related to the reform needs of Poland's so-called "force ministries".

Keywords: Poland, security, security institutions, security policy.

Badania dotyczące polityki bezpieczeństwa

Polityka bezpieczeństwa jest działalnością celową instytucji państwa, której zadaniem jest tworzenie, utrzymanie i rozwój systemów bezpieczeństwa narodowego o charakterze militarnym i nie-militarnym. Stanowi ona odpowiedź państwa na wyzwania i zagrożenia bezpieczeństwa pochodzenia krajowego i zagranicznego. Polityka bezpieczeństwa państwa jest polityką publiczną, czyli kierunkowym procesem oddziaływania władz publicznych w celu rozwiązania problemów o publicznym znaczeniu (Hausner, 2008, s. 46; Zawicki, 2013, s. 17-19; Zybąła, 2021, s. 10-42).

Konstytucja RP definiuje (art. 5) pięć kluczowych zadań państwa polskiego, do których należą: (1) strzeżenie niepodległości i nienaruszalności terytorium, (2) zapewnianie wolności i praw człowieka

i obywatela, (3) zapewnianie bezpieczeństwa obywateli, (4) strzeżenie dziedzictwa narodowego oraz (5) zapewnianie ochrony środowiska. Współcześnie kwestie bezpieczeństwa są rozszerzane na zagadnienia, związane z ekonomią, energią, żywnością, czy technologią. W teorii znajduje to oddźwięk w rozwoju specjalności w obrębie nauk o bezpieczeństwie (por. Sienkiewicz, 2015; Misiuk, 2018). W praktyce oznacza zaś zmianę podejścia prawodawcy do zadaniowania struktur państwa. Szczegółowe uprawnienia poszczególnych resortów definiuje Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej. Po licznych zmianach ustawa podkreśla (art. 37), że każdy resort jest zobowiązany wykonywać określone w przepisach zadania z dziedziny obronności i bezpieczeństwa, z wyjątkiem spraw, które na mocy odrębnych przepisów należą do innych organów administracji rządowej i państwowych jednostek organizacyjnych. Problematyka bezpieczeństwa stała się zatem ogólnopaństwowa, choć jej rdzeniem są resorty spraw zagranicznych, wewnętrznych oraz obrony narodowej.

Debata nad polityką bezpieczeństwa RP toczona jest w wielu środowiskach politycznych, eksperckich i akademickich w Polsce (Wilczyński, 2017). Na rynku istnieją liczne serie wydawnicze i czasopisma (por. szerzej, Pawłuszko, 2020). Przykładowe raporty poświęcone modernizacji i zmianom w polskiej armii opublikowały środowiska Fundacji Pułaskiego (Raport Pułaskiego, 2014 i 2022), Fundacji Stratpoints (Duda, 2017), Instytutu Sobieskiego (Pawłuszko, Seredyński, 2019), czy Ośrodka Analiz Strategicznych (Kucharczyk, Jurasz, 2019), jak i Polskiego Lobby Przemysłowego (Klimiuk, Soroka, 2021; Soroka, 2022). W ostatnim czasie opublikowano także m.in. raporty Klubu Jagiellońskiego w sprawie priorytetów polityki zagranicznej RP (Nowy strategiczny ład, 2021) oraz Strategy & Future na temat tzw. armii nowego wzoru (Strategy & Future, 2022), które wzbudziły dyskusje nad kształtem polityki obronnej RP.

Bardzo ważnymi źródłami inspiracji dla debaty krajowej stały się liczne raporty na temat środowiska bezpieczeństwa Europy Wschodniej, publikowane przez krajowe i międzynarodowe *think tanki*, takie jak OSW (Gotkowska, 2016), IEŚ (Pawłowski, 2020), Carnegie (Dempsey, 2017), CEPA (Hodges et al., 2018, 2019, 2020), ICDS (Hodges, Lawrence, Wojcik, 2020; Baranowski, Kojala, Rostoks, Stoicescu, 2020), CSBA (Fabian, Gunzinger, Van Tol, Cohn, Evans, 2019), CSIS (Monaghan, Arnold, 2022), European Values (Svárovský, 2019, 2020, 2022), czy DGAP (Brauß, Rącz, 2020). W środowiskach naukowych powyższe tematy zostały podjęte zwłaszcza przez Polskie Towarzystwo Geopolityczne (m.in. Wilczyński,

2017; Zapałowski, 2021; Kowalkowski, 2021; Jarubas, 2021; Pac, 2022), a także przez badaczy skupionych wokół Akademii Sztuki Wojennej (Lasoń, 2020; Żyła, Krzykowski, Grabowski, 2020; Krzykowski, Piotrowski, Żyła, 2020) i Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych RP (projekt NUP 2X35; por. Analiza środowiska bezpieczeństwa w perspektywie 2035 roku, 2020).

Polityka bezpieczeństwa państwa średniego

Zgodnie z popularnym ujęciem neorealistycznym, bezpieczeństwo państwa wynika z jego pozycji międzynarodowej (Waltz, 2010), która wiąże się z lokalizacją, zależy od dostępnych zasobów materialnych (terytorium, surowce, demografia), jak i trudno mierzalnych czynników niematerialnych (wiedza, idee, normy, wizerunek). Im większa zasobność państwa, tym większe są możliwości rozwoju potencjału militarnego i gospodarczego. Im zaś większy potencjał militarny i gospodarczy – tym zwykle wyższy poziom bezpieczeństwa.

Geopolityczna pozycja Polski w systemie międzynarodowym ulegała dużym zmianom. Budowa potęgi Polski jagiellońskiej trwała ponad sto lat – umownie od Kazimierza Wielkiego do Kazimierza Jagiellończyka. Następnie Polska była potęgą europejską przez dwa wieki – umownie od pokoju toruńskiego (1466) do rozejmu w Andruszowie (1667). Próby reform króla Jana III Sobieskiego zostały zablokowane przez polską szlachtę. W sto lat po śmierci króla (1696-1795) rozbita wewnętrznie Polska została zajęta przez sąsiadów. Przez ponad kolejne sto lat ziemie polskie należały do ościennych imperiów, które upadły w wyniku I wojny światowej. Następnie – przez kolejny wiek, aż do dziś - Polska przetrwała różne systemy władzy: demokrację, autorytaryzm, okupację nazistowską, stalinizm, realny socjalizm, a następnie liberalną demokrację.

Zmieniały się też funkcje Polski w Europie i jej otoczenie międzynarodowe. Przez setki lat główne zagrożenie dla Polski istniało na południu (zagrożenie tureckie i habsburskie) i na północy (państwo krzyżackie, Szwecja). Zagrożenie ze wschodu pojawiło się dopiero w czasach Piotra Wielkiego (jeśli pominąć inwazje mongolskie w średniowieczu), a zagrożenie z Zachodu przyszło jeszcze później (jeśli pominąć epizod wczesnopiastowski). Przez setki lat podzielone i słabe państwa niemieckie i wschodniosłowiańskie nie stanowiły zagrożenia dla Rzeczypospolitej.

Państwo jest strukturą polityczną długiego trwania (Braudel, 1999, s. 47-86). W długim okresie kształtują się państwowe mity,

zwyczaje i normy danej kultury. Brak egzystencjalnych zagrożeń w epoce jagiellońskiej doprowadził w XVII wieku do rozwoju sarmackiej kultury dworskiej, która jest wciąż punktem odniesienia dla polskiej kultury współczesnej. Jednocześnie polska wyobraźnia polityczna ostatnich trzystu lat wypełniona jest obrazami klęsk, ofiar i przemocy. Kilukrotnie upadki państwa w czasie tego okresu (rozbiory Rzeczypospolitej Obojga Narodów, stłumione powstania, upadek II RP, upadek państwa podziemnego, bankructwo PRL i błędy transformacji ustrojowej w początkach III Rzeczypospolitej) pozostawiły trwałe ślady w polskiej kulturze (Sowa, 2011; Zarycki, 2016; Zybala, 2016, Zybala 2021). Osoby działające na rzecz dobra wspólnego w Polsce nie były za to nagradzane, lecz często ginęły na wojnach lub były wykluczane z życia publicznego. Ponadto, do polskich ułomności historycy zaliczali: słaby rozwój miast, niski poziom edukacji i technologii, opóźnienie rozwoju kapitalizmu, prowincjonalność elit i skostniałe struktury społeczne (Chirot, 1991).

W ciągu ostatnich dekad sytuacja geopolityczna się zmieniła i Polska mogła skorzystać z politycznych innowacji XX wieku, jakimi są zachodnie organizacje integracyjne. Jak twierdzą niektórzy ekonomiści i geopolitycy, Polska znalazła się obecnie w najkorzystniejszej od kilkuset lat sytuacji (Piątkowski, 2013). Wielu z nich zauważa, że Polska nie walczy obecnie o przetrwanie, ale o poprawę swojej pozycji w systemie międzynarodowym (por. Grudziński, 2008; Zięba, 2020; Chojan, 2021). Aby to osiągnąć, państwo polskie potrzebuje trwałej roli międzynarodowej. Upadek ZSRR i utrata przez Rosję kilkusetletniej dominacji w regionie stworzyły „okno możliwości”, które zostało mądrze wykorzystane w celu dołączenia do najsilniejszego sojuszu wojskowego i bloku gospodarczego w Europie (Kuźniar, 2009; Zięba, Zajac, 2010). W ciągu dekad członkostwa w strukturach politycznych Zachodu potencjał gospodarczy Polski wzrósł na tyle, że pojawiły się możliwości zmiany geopolitycznej pozycji państwa. Jako państwo średnie i członek OECD, Polska ma szansę w przyszłości dołączyć do G-20 i umocnić swoją dominację wśród państw Europy Wschodniej (wschodniej flanki NATO).

Umiejętny wybór roli międzynarodowej pozwala państwu utrzymać korzystne funkcje w systemie i budować silną pozycję międzynarodową, co z kolei zapewnia wyższe bezpieczeństwo. Nie każdemu państwu się to udaje: Niemcy przegrały kilka wojen, Serbia roztrwonila względne sukcesy Jugosławii, a Hiszpania i Włochy regularnie tracą z powodu niestabilności swoich systemów politycznych. Z drugiej jednak strony peryferyjnie położone państwa takie jak Irlandia, Finlandia, czy Norwegia (jak i zlokalizowana blisko centrum

gospodarczego (Szwajcaria) odniosły globalny sukces dzięki wykształceniu specjalności atrakcyjnych dla całego systemu międzynarodowego. Wszystkie te kraje postawiły na nowe technologie, szeroką współpracę, integrację polityczną oraz elitarną edukację. Pozwoliło im to wykorzystać proces tercjalizacji (wzrost znaczenia wiedzy i usług w gospodarce) do zyskania wartościowych ról międzynarodowych i stania się partnerami dla mocarstw. Nie istnieje jednak ustalony katalog praktyk, który wyjaśniałby jak osiągnąć sukces. Od kilkunastu lat zwraca się uwagę na koncepcję *soft power*, którą po kilku latach Joseph Nye jr. (2012) rozwinął w ideę *smart power* (tj. łączenie materialnych i niematerialnych czynników potęgi w celu realizacji strategii państwowej).

Polska niejednokrotnie trwoniła możliwości rozwoju z uwagi na wadliwe rozpoznanie właściwych zasobów lub z powodu nieefektywnych instytucji, co niekiedy prowadziło decydentów do błędnych strategii (niechęć do zmian strategii i modernizacji armii; brak pomysłu na przewyciężenie peryferyjności; niewiara w długofalowe sojusze). Dzisiaj jednak nawet najsilniejsze państwa nie są w stanie zapewnić całkowitego bezpieczeństwa ekonomicznego, kontrolować rozwój technologii, czy obieg informacji. Kluczowa stała się wiedza i relacje, które wymagają od kadr państwa znacznych kompetencji i sprawności (Wojciuk, 2019). Dotyczy to zwłaszcza państw średnich, które nie mają zasobów materialnych niezbędnych do rywalizacji na poziomie mocarstw. Polska jest państwem średnim, a podstawowe role państw średnich to bycie mediatora, pośrednikiem i lokalnym liderem (Balcer, Wóycicki, 2014). W chwili obecnej korzystne dla realizacji takich właśnie ról dla Polski są rozwiązania instytucjonalne przyjęte w Europie (zob. Aleksandrowicz, 2018). Wśród zaawansowanych demokracji przemysłowych pojawiła się stabilna forma polityki międzypaństwowej, oparta na wiarygodnych oczekiwaniach pokojowych zmian, krajowych rządach prawa, stabilnych instytucjach międzynarodowych i intensywnej interakcji społecznej. System ten zapewnia też pokój w Europie Zachodniej od kilkudziesięciu lat. Pokój jest cichym sprzymierzeńcem państw małych i średnich. Wszystkie państwa małe i średnie, które odniosły sukces i zdobyły oczekiwany status w polityce międzynarodowej, trzymały się z dala od konfliktów zbrojnych.

Tab.1. Wnioski z historii pozycjonowania państw w Europie

PROCES	DYREKTYWA DLA POLSKI
Państwa średnie i duże upadają raczej z przyczyn wewnętrznych	Dbać o jakość instytucji wewnętrznych państwa
Państwa małe i średnie osiągają sukces dzięki długotrwałemu pokojowi (Szwecja, Szwajcaria)	Działać na rzecz pokoju w Europie
Status państw wynika z ich funkcji w systemie państw	Wypracować pożyteczne i uznane funkcje w systemie. Nie stać się przedmiotem rozgrywek.
Państwa średnie są aktywne zwłaszcza w obszarze swych bezpośrednich interesów regionalnych	Polska, która nie będzie zakotwiczona w Europie nie odegra roli ani w Europie, ani wobec Rosji
Państwa małe i średnie zyskały dzięki rozwojowi nowoczesnych technologii	Dbać o rozwój edukacji i wspierać rozwój B+R
Potencjał państw małych i średnich to potencjał własny oraz pozyskany z zewnątrz: sojuszniczy	Rozbudowywać własne zasoby militarne i gospodarcze. Nie zaniedbywać sojuszy

Źródło: opracowanie własne.

Kilkadziesiąt lat pokoju, właściwy dobór sojuszników i powojenny wzrost demograficzny sprawił, że pozycja Polski w stosunkach międzynarodowych jest dość stabilna. Polska należy do 20 najbezpieczniejszych państw świata (*Security Threats Index*), a także zajmuje okolice 30 miejsca pod względem stabilności struktur państwa (*Fragile States Index*). Pośród państw, które przeszły transformację ustrojową Polska zajmuje 10 miejsce w obszarze transformacji ekonomicznej, 24 miejsce w obszarze transformacji politycznej, choć dopiero 47 miejsce w obszarze jakości rządzenia (BTI 2022). Ponadto, wedle *Freedom in the World*, Polska jest krajem, gdzie prawa (34/40 pkt) i wolności (47/60 pkt) obywatelskie są przestrzegane.

Wedle *Corruption Perception Index* Polska zajmuje 42 miejsce na świecie jeśli chodzi o odporność na korupcję i osiąga przeciętne wyniki w skali Europy, choć dobre w skali regionu (przed Polską jest jedynie Litwa, Łotwa i Słowenia). Najwyższą pozycję osiągnęła Polska w 2015 roku, było to 29 miejsce (przed wstąpieniem do UE Polska była w okolicach 65 miejsca). Jednocześnie Polskę charakteryzuje niski poziom militaryzacji społeczeństwa (68 miejsce na 155 państw wg *Global Militarization Index*), a jako nabywca uzbrojenia ma wiarygodność porównywalną z Francją i Niemcami (*Cato Arms Sales Risk Index 2021*). Polska zajmuje 29 miejsce (na 185) w rankingu *Global Health Security 2021*, 21 miejsce (na 113) w *Global Food Security 2022*, a także 30 miejsce (na 182) w rankingu cyberbezpieczeństwa (*Global Cybersecurity*

Index) - z niewielką stratą do liderów rankingu (por. Pawłuszko, 2021). Wszystkie te rezultaty porównań międzynarodowych ukazują, że państwo polskie radzi sobie relatywnie dobrze, choć punktem odniesienia dla Polski są zachodni liderzy rankingów.

Polska jako państwo średnie buduje swą pozycję w dużej mierze dzięki udanym interakcjom z sąsiadami (formalne i nieformalne, przepływ osób, kapitału, towarów) i poprzez struktury integracyjne w dziedzinie wojskowości, bezpieczeństwa, gospodarki, czy praw człowieka. Podstawowym zasobem współczesnego państwa średniego jest posiadanie wykształconej populacji oraz zdolności absorpcji informacji i przetwarzania jej na własne strategie i działania prorozwojowe. To samo dotyczy polityki bezpieczeństwa. Istniejące w pobliżu Polski kryzysy wskazują na potrzeby reform instytucjonalnych i rozwoju kadr potrzebnych do prowadzenia ambitnej polityki w warunkach dużej niepewności. Należy pamiętać, że w przeciwieństwie do typowej dla demokracji polityki partyjnej (gdzie często trafiają przypadkowe osoby), w polityce resortów siłowych kluczowe jest posiadanie specjalistów rangi światowej, co wymaga dbałości o personel reprezentujący państwo.

Procedura badawcza

W celu oceny kondycji i perspektyw polskiej polityki bezpieczeństwa wykorzystano wypowiedzi grupy ekspertów. Respondentami było 29 specjalistów (spośród wybranych do badania 42 osób), związanych od wielu lat z problematyką resortów siłowych, będących z zawodu wojskowymi, dyplomatami, analitykami, dziennikarzami i naukowcami. Wywiadów nie prowadzono wśród aktywnych polityków (Pawłuszko, 2022a). Dobór ekspertów do badania oparto na kilku wymogach, jakimi były: co najmniej 5 letnie doświadczenie w analizie polityki bezpieczeństwa (zwykle ponad 10 lat), posiadanie publikacji eksperckich w tym obszarze, bieżąca aktywność medialna dotycząca problematyki raportu tj. pełnienie roli liderów opinii publicznej. Eksperci udzielili łącznie 236 wypowiedzi na tematy związane z polityką bezpieczeństwa RP. Wypowiedzi te skategoryzowano i przypisano do wybranych wątków badawczych, a następnie poddano autoryzacji. Eksperci są niezależną grupą pośród interesariuszy polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Ich wypowiedzi cechują się specjalistycznym słownictwem, podlegają pewnym rygorom metodologicznym i mają większą moc wyjaśniającą, niż w przypadku opinii publicystów, urzędników, czy polityków. Podczas komunikowania

się z ekspertami zdecydowano się jedynie na niewielkie ustrukturyzowanie wywiadu, pozwalając na swobodę w zakresie doboru argumentacji, długości wypowiedzi oraz rozwijanie wątków pobocznych. Zebrane notatki poddano opracowaniu i autoryzacji. Na potrzeby badania przeprowadzono łącznie 29 pogłębionych wywiadów i ankiet (236 wypowiedzi) dotyczących kluczowych zagadnień polskiej polityki bezpieczeństwa, takich jak:

- 1) Wpływ wojny rosyjsko-ukraińskiej na pozycję Polski w Europie
- 2) Wpływ szczytu NATO w Madrycie na polską politykę bezpieczeństwa
- 3) Wpływ akcesji Szwecji i Finlandii do NATO na polską politykę bezpieczeństwa
- 4) Określenie ról międzynarodowych Polski
- 5) Silne i słabe strony polskiej polityki bezpieczeństwa
- 6) Szanse i zagrożenia dla polskiej polityki bezpieczeństwa
- 7) Scenariusze korzystne dla polskiej polityki bezpieczeństwa
- 8) Scenariusze niekorzystne dla polskiej polityki bezpieczeństwa
- 9) Perspektywy zmian polskiej polityki bezpieczeństwa

Większość wypowiedzi zarejestrowano w sierpniu i wrześniu 2022 roku.

Wyniki badań

Pozycja międzynarodowa Polski

Większość ekspertów była zgodna, że wojna rosyjsko-ukraińska wpłynęła na wzrost znaczenia Polski w Europie Wschodniej ze względu na: (1) trafne rozpoznanie zagrożenia rosyjskiego, (2) położenie geograficzne, które zostało wykorzystane do osłony reszty regionu oraz wsparcia dla Ukrainy. Ponadto, zadziałała (3) zbieżność interesów Polski i dominujących państw Zachodu, w tym zwłaszcza USA. Eksperci często wskazywali, że powyższa sytuacja nie będzie trwać długo. W rezultacie Polska stała się „węzłem bezpieczeństwa” dzięki trzem procesom:

(1) wsparciu USA i NATO (ochrona kontrwywiadowcza i wsparcie transportów wojskowych NATO)

(2) znacznej oddolnej pomocy humanitarnej dla Ukrainy (kilka milionów uchodźców)

(3) znacznej rządowej pomocy wojskowej dla Ukrainy (sprzęt, szkolenie sił ukraińskich)

Pozycja państwa została chwilowo wzmocniona przez okresowy konsensus polskich sił politycznych wokół powyższych procesów.

Zdaniem ekspertów Polska winna zwiększać „dywidendę geopolityczną” wynikającą z pozyskanych ról międzynarodowych. Eksperci byli sceptyczni, co do szybkiego wzrostu możliwości wywierania przez Polskę wpływu na inne państwa. Podkreślali jednak, że czas wojny stanowi dla Polski swoiste „okno możliwości”. Wielu respondentów twierdziło, że jest to szansa na „nowe otwarcie” (bezpieczeństwo zewnętrzne) oraz przygotowanie Polski (bezpieczeństwo wewnętrzne) na długofalowe zmiany ładu międzynarodowego w regionie.

Eksperci podkreślali, że polityka bezpieczeństwa stała się w 2022 r. jednym z priorytetów rządu RP:

- (1) **Polityka obronna** – rząd RP ogłosił szeroki program zbrojeń (zakup czołgów, haubic, systemów rakietowych, samolotów szkolno-bojowych, śmigłowców szturmowych i wielozadaniowych, systemów przeciwlotniczych, etc.). przyspieszył prace nad reformą obronności; zapowiedziano wzrost wydatków oraz zwiększenie liczebności sił zbrojnych.
- (2) **Polityka wewnętrzna** - zaprezentowano projekt ustawy o ochronie ludności, który został jednak krytycznie przyjęty przez ekspertów i opinię publiczną.
- (3) **Polityka zagraniczna** - Polska i Ukraina „piszą nowy rozdział” w historii wzajemnych stosunków. Jest to szansa dla „nowej polityki wschodniej” RP wobec obszaru poradzieckiego.

Ocena szczytu NATO oraz akcesji Szwecji i Finlandii do Sojuszu

Podczas szczytu NATO (29-30.06.2022) cytowano w mediach dwa główne jego dokumenty: 1) nową koncepcję strategiczną - *NATO 2022 Strategic Concept*, oraz 2) deklarację szczytu. Sojusz zobowiązał się rozbudować siły reagowania z 40 tysięcy żołnierzy do około 300 tysięcy. Jednak proces ten będzie wymagał licznych uzgodnień i potrwa kilka lat. Wedle nowych dokumentów strategicznych NATO głównym zagrożeniem dla Sojuszu stała się Rosja, która działa poprzez „przymus, próby obalenia władz, agresję i aneksję” (*coercion, subversion, aggression, annexation*). Oznacza to polityczny koniec Aktu Stanowiącego o Wzajemnych Stosunkach, Współpracy i Bezpieczeństwie z 1997 roku. NATO podkreśliło, że jest sojuszem obronnym i jedynie reaguje na łamanie przez Moskwę kolejnych zasad ładu międzynarodowego.

Koncepcja strategiczna z 2022 roku podkreśla ambicje Chin (punkty 13. i 14.), choć deklaruje otwartość NATO na dialog i transparentność (*constructive engagement* i *reciprocal transparency*). Jednocześnie NATO podkreśla chęć do podtrzymania porządku opartego

na zachodnich zasadach prawnomiędzynarodowych oraz gotowość do odpowiedzi na stosowanie przez Chiny taktyk przymusu i dzielenia członków Sojuszu.

Omawiając skutki szczytu NATO w Madrycie dla Polski, eksperci podnosili głównie dwie kwestie: (1) kondycję NATO w ogólności oraz (2) postanowienia szczytu w kontekście regionu Europy Wschodniej. Respondenci podkreślali, że postanowienia szczytu oraz kształt nowej koncepcji strategicznej Sojuszu były efektem kompromisu. Niektórzy eksperci podkreślali jednak, że coraz trudniejsze staje się wypracowywanie wspólnych decyzji w NATO. Jako przykład podają fakt, że pomoc dla walczącej z rosyjskim najazdem Ukrainy koordynują *de facto* Stany Zjednoczone wraz z „koalicją chętnych”. Eksperci są również krytyczni w kwestii poprawy bezpieczeństwa militarnego wschodnich państw NATO, podkreślając, że skuteczna może być tylko stała obecność wojsk w pobliżu granic z Federacją Rosyjską i powrót do dawnych planów obrony terytorium NATO (tj. z przypisanymi strukturami wojskowymi do obrony konkretnych terytoriów). Tymczasem na szczycie postulowano jedynie wzrost liczby sił reagowania i trudno ocenić w jakim stopniu państwa ten postulat zrealizują. Jeszcze w marcu 2022 roku NATO postanowiło rozwinąć 4 dodatkowe grupy bojowe w państwach B9. Jednak oczekiwana przez państwa wschodnie NATO rozbudowa grup bojowych w państwach bałtyckich i w Polsce w ramach wysuniętej obecności (*enhanced Forward Presence, eFP*) do poziomu brygad, raczej nie zostanie zrealizowana. Sytuacja ta będzie w nadchodzących latach wymagać dużej aktywności państw B9 dla wzmocnienia współpracy z USA i państwami zachodnioeuropejskimi.

Ponieważ Polska jest obecnie niezbędna w realizacji każdej transatlantyckiej strategii wobec Rosji, wymaga to zwiększonej aktywności dyplomatycznej, proporcjonalnej do rosnącego znaczenia militarnego Warszawy w regionie. Tymczasem eksperci wskazują, że Polska wciąż wydaje się nieprzygotowana do pełnoskalowego konfliktu, który obserwujemy w Ukrainie, z powodu braków sprzętowych oraz kadrowych w siłach zbrojnych. Braków tych nie są (i nie będą) w stanie zastąpić sojusznicy. Znacząca rozbudowa kadrowa i sprzętowa polskiej armii została zapowiedziana jesienią 2021 roku i przyspieszyła po wybuchu wojny rosyjsko-ukraińskiej. Równolegle postępuje współpraca polityczna i militarna ze Stanami Zjednoczonymi. Eksperci podkreślali również, że ważne jest komunikowanie natowskim sąsiadom polskich strategii i działań w sferze bezpieczeństwa militarnego, co byłoby ważną deklaracją do wzięcia większej odpowiedzialności za region.

Ekspertów zapytano o znaczenie akcesji Szwecji i Finlandii do NATO dla Polski. W zasadzie wszyscy eksperci podkreślili, że dołączenie tych państw do Sojuszu jest dla Polski korzystne. Ponadto, proces ten wydaje się jedną z największych zmian w europejskiej architekturze bezpieczeństwa od 1999 roku. Wedle opinii respondentów rozszerzenie NATO świadczy o ciągłej atrakcyjności i wiarygodności Sojuszu. Zmniejsza również siłę oddziaływania rosyjskich operacji informacyjnych w Europie Wschodniej. Wzrost obecności NATO w Europie Wschodniej i Skandynawii jest ponadto formą konsolidacji i ekspansji struktur Zachodu, wpisując się w ideę Jerzego Giedroycia o „przesuwaniu Zachodu na wschód”.

Eksperti podkreślali zgodnie, że wraz z rozszerzeniem NATO nastąpi ograniczenie wpływów Rosji w akwenie Morza Bałtyckiego. Akces Szwecji i Finlandii do NATO czyni z Bałtyku „natowskie jezioro wewnętrzne”. Proces ten wpłynie nie tylko na prestiż Sojuszu, ale też na poprawę jego zdolności logistycznych, w zakresie rozmieszczenia sił, możliwości szkoleń i ćwiczeń wojskowych, a także współpracy przemysłowej. Tymczasem dla Rosji „północne rozszerzenie NATO” oznacza poważny problem polityczny i militarny, gdyż granica lądowa z NATO zdecydowanie się wydłużyła, a okręg królewiecki zamiast atutem, stał się problemem dla Moskwy. Ocenia się bowiem, że potencjalna zdolność obrony otoczonego przez państwa NATO Królewca byłaby niewielka.

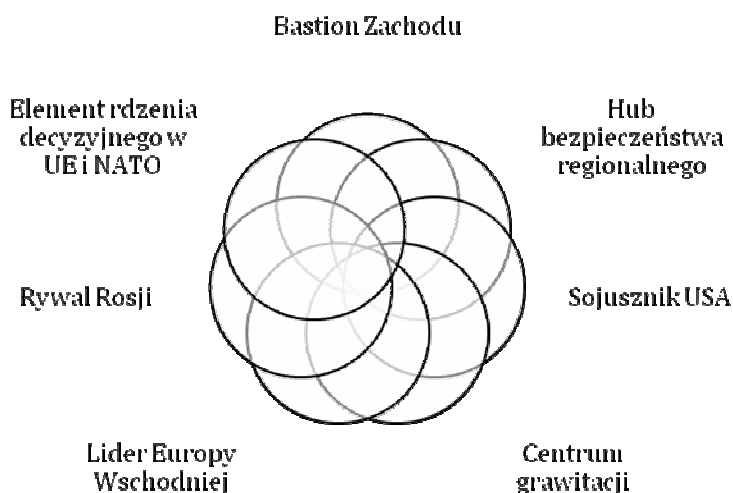
Role międzynarodowe Polski

Pozycja państwa w stosunkach międzynarodowych zależy od posiadanych zasobów (materialnych i niematerialnych) oraz zdolności do odgrywania istotnej roli w systemie międzynarodowym. Wiele niewielkich państw odniosło sukces i stało się wpływowymi graczami (np. Korea Południowa, Singapur, Finlandia, Szwajcaria) dzięki korzystnej specjalizacji w polityce i gospodarce światowej. Kraje, które odniosły sukces cechował stabilny wzrost gospodarczy, szybka modernizacja gospodarki, wysoka efektywność, dobra edukacja oraz sprawna dyplomacja. W toku ekspansji kraje sukcesu budowały również świadomie swoją markę (*nation branding*), która wzmacniała obrane role, takie jak pośrednik, kraj innowacji, piękne miejsce do życia etc. Pozycja Polski po 1989 roku była nadzwyczaj mocna dzięki takim wydarzeniom jak ruch Solidarność, pokojowe obalenie komunizmu, czy akces do NATO i UE. Polska uważana jest na świecie za pozytywny przykład transformacji politycznej. Inne kraje dawnego bloku

wschodniego bardzo uważnie obserwują polską scenę polityczną, monitorują polskie ustawodawstwo i zakupy zbrojeniowe, choć robią to dyskretnie.

Eksperti zostali poproszeni o wskazanie optymalnej roli międzynarodowej dla Polski na najbliższe lata. Rola międzynarodowa państwa dotyczy zarówno jego postrzegania, jak i funkcji pełnionych w systemie międzynarodowym. Eksperti generalnie podzielali opinię, że Polska jest od kilku dekad rosnącym w siłę państwem średnim i dlatego nie istnieje gotowy zestaw ról, jakie można by przypisać Polsce na stałe. Ponadto, niektóre odpowiedzi respondentów dotyczyły ról oczekiwanych (zob. rys. 1).

Ryc.1. Propozycje ról międzynarodowych dla Polski

Źródło: opracowanie własne.

Jak już zauważono, obecnie Polska zyskuje w regionie jako kraj otwarcie przeciwstawiający się rosyjskiemu rewizjonizmowi. Wzrost znaczenia Polski jest proporcjonalny do spadku politycznego znaczenia Niemiec. Jeszcze na początku XXI wieku role Polski były raczej rolami kraju podporządkowanego (np. kraj taniej siły roboczej, rynek zbytu i obszar ekspansji firm z państw silniejszych). Wraz ze wzrostem potencjału materialnego w ciągu ostatnich dwóch dekad państwo polskie zyskało większy wpływ na kształtowanie własnej roli w stosunkach międzynarodowych. Eksperti podkreślają militarne i gospodarcze wzmocnienie Polski. Należy dodać, że badania w znacznym stopniu

potwierdzają, że im większa gospodarka i im wyższe całościowe wydatki państwa na zbrojenia, tym mniejsze jest prawdopodobieństwo podporządkowania państwa siłom zewnętrznym.

Zmiana roli Polski w Europie w dłuższej perspektywie będzie wynikać zarówno z czynników zewnętrznych (np. dekompozycja Federacji Rosyjskiej, powodująca konflikty w regionie) czy też wewnętrznym (wzrost potencjału wojskowego Polski postulowany przez środowiska konserwatywne; włączenie Polski do rdzenia decyzyjnego Unii Europejskiej). Środowiska polityczne w Polsce zgadzają się co do wzrostu potencjału gospodarczego i militarnego kraju, ale nie istnieje wśród nich konsensus co do kierunku dalszych działań.

Analiza SWOT polskiej polityki bezpieczeństwa

Ekspertom zadano pytania o kondycję polskiej polityki bezpieczeństwa oraz poszczególnych systemów bezpieczeństwa narodowego, zarządzanych przez ministerstwa właściwe do spraw zagranicznych, obrony i spraw wewnętrznych. W ramach tego zagadnienia założono przygotowanie analizy SWOT, która będzie czytelna zarówno dla decydentów, jak i dla osób spoza kręgów decyzyjnych (por. Daniluk, 2015). Pierwsza kwestia dotyczyła mocnych i słabych stron polskiej polityki bezpieczeństwa. Druga dotyczyła szans i zagrożeń zewnętrznych. Na podstawie uzyskanych wypowiedzi przygotowano zestawienie (Tab. 2).

Tab. 2. Zestawienie silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń bezpieczeństwa

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• Poparcie społeczeństwa dla inicjatyw dotyczących bezpieczeństwa• Dobra pozycja Polski w NATO• Proaktywna postawa w polityce bezpieczeństwa militarnego• Gotowość do obrony sojuszników• Liczący się ilościowo i jakościowo potencjał militarny• Akceptacja społeczna dla rosnących kosztów w obszarze obronności• Względny konsensus co do percepcji zagrożeń ze strony Rosji• Rozwój przemysłu zbrojeniowego• Posiadanie infrastruktury	<ul style="list-style-type: none">• Skłócenie elit politycznych• Brak wizji polityki bezpieczeństwa w UE• Ograniczona zdolność koordynacji wspólnych działań w ramach NATO• Niechęć do regionalnych formatów bezpieczeństwa, takich jak JEF.• Podatność na infiltrację i dywersję• Postrzeganie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa jako funkcji polityki partyjnej• Zaczopanie technologiczne w niektórych dziedzinach bezpieczeństwa• Przestarzały system obrony cywilnej / ochrony ludności

<p>remontowej, magazynowej i szkoleniowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywna ochrona infrastruktury krytycznej • Rozwój instytucji obrony terytorialnej • Modernizacja SZ RP 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak silniejszej współpracy z Rumunią i Finlandią (państwa o podobnych dylematach) • Konflikty z sąsiadami • Słaba polityka bezpieczeństwa energetycznego • Słaba jakość rezerw dla Sił Zbrojnych RP
<p>SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Długofalowe osłabienie Rosji • Osłabienie większości sąsiadów • Pozyskanie sprzętu od partnerów z NATO • Zbieżność interesów RP z interesami sojuszników • Wzrost zdolności wojsk NATO w Europie Wschodniej • Wzmocnienie polskiego <i>soft power</i> w wyniku wzrostu zdolności militarnych • Zwiększanie wpływu politycznego w państwach „wschodniej flanki” NATO • Szansa na zasypanie podziałów społecznych wobec wyzwań militarnych i gospodarczych • Odzyskanie szacunku głównych partnerów politycznych Polski 	<p>ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystny wynik konfliktu na Ukrainie • Rozpad europejskiego systemu bezpieczeństwa • Przedłużająca się wojna doprowadzi do powstania państw upadłych w Europie Wsch. • Ryzyko dekompozycji struktur politycznych Federacji Rosyjskiej • Niebezpieczeństwo eskalacji konfliktów na terytorium Polski • Wzrost przestępczości w wyniku ubóstwa i imigracji w regionie • Zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego • Karuzela zadłużenia państwa • Rozwój zewnętrznej dywersji ideologicznej • Izolacja na arenie międzynarodowej • Obniżenie zamiast wzmocnienia zdolności do obrony terytorium

Źródło: opracowanie własne.

Scenariusze dla Polski

Eksperci zostali poproszeni o opisanie najbardziej korzystnych i niekorzystnych wariantów rozwoju sytuacji w Europie Wschodniej z perspektywy interesów bezpieczeństwa RP. Wskazanie pozytywnych scenariuszy nie sprawiło ekspertom większej trudności. Najczęściej przyjmowano, że główną zmienną jest wynik wojny na Ukrainie. Głównym problemem dyskutowanym przez ekspertów byłaby zmiana granic w Europie Wschodniej, która wpłynęłaby również na globalny status mocarstw, takich jak USA, Chiny, Rosja, Wielka Brytania, czy Niemcy. W tym sensie znaczenie wojny na Ukrainie jest globalne, gdyż reakcja na jej przebieg może wpływać na strategię państw dominujących

wobec różnych regionów (ze szczególnym uwzględnieniem Europy Wschodniej).

Najczęściej wspomnianym niekorzystnym scenariuszem dla Polski i całego regionu byłoby rozszerzenie wojny rosyjsko-ukraińskiej na kolejne państwa. Nie musi to być pełnoskalowy konflikt, ale rozlanie się niepokojów, dywersji, działań podprogowych i chaosu. Bardzo negatywnym zjawiskiem byłby podział ziem ukraińskich w wyniku rosyjskiej inwazji lub w wyniku procesów powojennych. Innym negatywnym zjawiskiem – choć postrzeganym jako mniej niebezpieczne dla samej Polski - byłby rozpad Rosji prowadzący do chaosu w Eurazji lub zapanowanie na Kremlu frakcji modernizacyjnej, zdolnej przekonać zmęczony wojną Zachód do normalizacji.

Tab. 3. Niekorzystne scenariusze dla polskiej polityki bezpieczeństwa

Proces	Poziom	Potencjalne wydarzenia
Zmiana w polityce USA	Systemowy - globalny	zmiana strategii globalnej USA (np. wobec Rosji i Chin) lub w systemie politycznym USA (przejęcie władzy przez izolacjonistów) i rezygnacja ze wspierania państw Europy Wschodniej
Wzmocnienie Rosji	Systemowy - makroregionalny	Federacja Rosyjska podporządkowuje sobie Ukrainę i korzystając z wpływów na Białorusi przygotowuje się do dalszej odbudowy imperium. Zrezygnowane kraje Zachodu wybierają politykę dostosowania się i rezygnują z pomocy dla państw Europy Wschodniej.
Chaos na wschód od Europy	Systemowy - makroregionalny	W perspektywie kilku lat możliwy jest chaos w Rosji, na Ukrainie i Białorusi (możliwy upadek przywództwa, zamachy, kryzys gospodarczy, bieda, nacjonalizm).
Kryzys powojenny w całej Europie	Makroregionalny	Kryzys gospodarczy osłabi spójność NATO i UE oraz doprowadzi do wzrostu populizmu. Rosja może wówczas wszcząć nowy konflikt lokalny, licząc na skłócenie i słabszą reakcję Zachodu.
Kryzys powojenny w Europie Wschodniej	Regionalny	Europa Wschodnia przez najbliższą dekadę będzie tracić gospodarczo z powodu ryzyka geopolitycznego. Dojdzie do wzrostu nierówności w UE
Kryzys w Polsce	Lokalny	Silna polaryzacja polityczna paraliżuje strategię państwa i czyni z Polski państwo „dryfujące”, reaktywne wobec wydarzeń zewnętrznych i podatne na infiltrację.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wywiadów i ankiet eksperckich.

Eksperci wskazują na możliwość regionalnego użycia taktycznej broni jądrowej przez Federację Rosyjską. Wprawdzie wedle rosyjskiej doktryny nuklearnej z 2 czerwca 2020 roku brak jest wojskowych powodów użycia broni nuklearnej, bo terytorium Rosji nie jest zagrożone militarnie z zewnątrz, ale Putin może sięgnąć po broń jądrową z powodów politycznych (zagrożenia władzy) lub psychologicznych (obrona przed „atakami Zachodu”). Analizując wypowiedzi ekspertów podjęto próbę uporządkowania scenariuszy wedle poziomu ich ogólności. Rezultaty przedstawiono powyżej (tab. 3).

Potrzeby zmian w polskiej polityce bezpieczeństwa

Finalnie eksperci zostali zapytani o potrzebne zmiany polskiej polityki bezpieczeństwa, które mogą poprawić pozycję państwa polskiego w Europie. Przekaz płynący od ekspertów skonkretyzowano w postaci 20 poniższych zaleceń:

- *Kontynuować ścisłą współpracę w obszarze polityki bezpieczeństwa z USA*
- *Odbudować współpracę z państwami Europy Zachodniej w obszarach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony*
- *Rozwiązać konflikt z KE*
- *Reaktywować prace w ramach Trójkąta Weimarskiego*
- *Przyjąć nienaruszalną zasadę, że plany w obszarze bezpieczeństwa i obrony państwa są ponadpartyjne i nie mogą być bez istotnych przyczyn zmieniane lub zrywane*
- *Zracjonalizować wydatki modernizacyjne SZ RP przez zmniejszenie liczby beneficjentów*
- *W polityce bezpieczeństwa przyjąć za nienaruszalną zasadę, że podstawę bezpieczeństwa Polski stanowi NATO, a szczególnie wykorzystanie i realizacja artykułów 3, 4 i 5 Traktatu*
- *Wzmocnienie współpracy z Rumunią i Finlandią*
- *Wzmocnienie współpracy z Czechami i Słowacją*
- *Unowocześnienie struktury (hybrydyzacja i rozproszenie) sił zbrojnych*
- *Nie należy naśladować [konceptji bezpieczeństwa] państw europejskich (zbyt zachowawcze podejście) ale wzorować się na koncepcjach japońskich, koreańskich, amerykańskich – wychodzących jak najdalej w przyszłość*

- *Zwiększyć nakłady na zbrojenia i szkolenie rezerw, budować nowe jednostki wojskowe*
- *Opcjonalnie przywrócić obowiązkową służbę wojskową (3-4 miesiące po maturze) aby rezerwiści mieli przynajmniej podstawową wiedzę wojskową (Szwajcaria ma bardzo dobre rozwiązania)*
- *Wzmocnić i zlustrować służby odpowiedzialne za wywiad i kontrwywiad*
- *Dążyć do pozyskiwania sprzętu wojskowego za granicą, zwiększyć zamówienia na polski sprzęt by podbudować potencjał polskiego przemysłu i promować nasze produkty*
- *Naciskać na UE, Niemcy i Francję, by bardziej otwarcie przeciwstawiły się Rosji*
- *Zwiększyć współpracę militarną i zbrojeniową z państwami V4, Trójmorza i innymi mniejszymi od Polski partnerami w NATO. Stanować bastion realizacji interesów nowych państw UE*
- *Zwiększyć bezpieczeństwo granic, monitoring uchodźców*
- *Zreformować obronę cywilną*
- *Rozwiązać problem korupcji i nepotyzmu w sektorach bezpieczeństwa oraz ich upolitycznienia*

*

*

*

Podsumowując wypowiedzi eksperckie należy zwrócić uwagę na fakt, że eksperci rekomendowali kilka poziomów zmian w polityce bezpieczeństwa RP. Pierwszym – i najważniejszym – jest poziom systemu politycznego, który obejmuje zmiany kształtu procesów decyzyjnych, nowych strategii oraz alokacji zasobów w poszczególnych podsystemach. Kolejne poziomy obejmują aktywność podsystemów resortów siłowych. Na poziomie podsystemu polityki zagranicznej, eksperci zwracali uwagę na potrzebę nowej strategii polityki zagranicznej (por. Bieńczyk-Missala, 2021), przeglądu sojuszy, tworzenia „map drogowych” rozwoju relacji z obecnymi i nowymi sojusznikami. Poziom podsystemu polityki obronnej omawiano w kontekście poparcia dla przemyślanej modernizacji i rozbudowy armii, co może być wyzwaniem dla polskiego systemu decyzyjnego. Omówienie poziomu podsystemu polityki wewnętrznej było najrzadziej podejmowanym wątkiem podczas wywiadów, ponieważ pełni on mniejszą rolę w

zapewnianiu bezpieczeństwa zewnętrznego. Zwracano jednak uwagę na konieczność rzetelnej reformy systemu ochrony ludności, ochrony infrastruktury krytycznej oraz efektywność i dofinansowanie służb specjalnych. Poprawę jakości instytucji polityki bezpieczeństwa upatrywano głównie w polepszeniu warunków służby oraz przejrzystości przepisów. Oznacza to, że kluczowym zasobem dla państwa stają się kadry, procedury oraz wiedza.

Ważnym postulatem wynikającym z całości przeprowadzonych studiów jest dokonanie audytu systemów bezpieczeństwa państwa, prowadzącego być może do strategicznego przeglądu bezpieczeństwa narodowego. Poprzedni taki przegląd miał miejsce ponad 10 lat temu i wiązał się też z publikacją Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego RP (Biała Księga, 2013). W świetle poczynionych ustaleń zasadne wydaje się nawiązanie do tego procesu, podczas ewaluacji poziomu wykonania przez władze RP Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP (2013-2022) oraz planowania nowych przedsięwzięć w obszarze resortów siłowych.

Literatura

- Aleksandrowicz, T., 2018. *Bezpieczeństwo w Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa.
- Analiza środowiska bezpieczeństwa w perspektywie 2035 roku*, 2020. Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych RP, Bydgoszcz.
- Baranowski, M., Kojala, L., Rostoks, T., Stoicescu, K., 2020. *What Next for NATO? Views from the North-East Flank on Alliance Adaptation*, International Centre for Defence and Security, Tallinn.
- Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP*, 2013. BBN, Warszawa.
- Bieńczyk-Missala, A., 2021. *Polityka zagraniczna RP: czy leci z nami pilot?*. Rocznik Strategiczny 2020/21, s. 327-240.
- Braudel, F., 1999, *Historia i trwanie*, Czytelnik, Warszawa.
- Brauß, H., Rącz, A., 2021. *Russia's Strategic Interests and Actions in the Baltic Region*, DGAP Report, German Council on Foreign Relations, no. 1, January 2021, Berlin.
- Chirot D. (red.), 1991. *Origins of Backwardness in Eastern Europe. Economics and Politics from the Middle Ages until the Twentieth Century*, University of California Press, Berkeley - Oxford.
- Chojan, A. (red.), 2021. *Polityka zagraniczna Polski w latach 1989-2020*, ISP PAN, Warszawa.

- Daniluk, P., 2015. *Bezpieczeństwo i zarządzanie. Analiza strategiczna.* Warszawa: Difin.
- Dempsey, J., 2017. *NATO's Eastern Flank and its Future Relationship with Russia*, Carnegie, Brussels.
- Duda, A., 2017. *Ocena stanu realizacji Planu Modernizacji Technicznej SZ RP na lata 2013-2022. Sukces czy porażka?*, Stratpoints. Fundacja Bezpieczeństwa i Rozwoju, Warszawa.
- Fabian, B., Gunzinger, M., van Tol, J., Cohn, J., Evans, G., 2019. *Strengthening the Defense of NATO's Eastern Frontier*, Center for Strategic and Budgetary Assessments, Washington.
- Gotkowska, J., 2016. *NATO's Eastern Flank – a new paradigm*, OSW, Warszawa.
- Grudziński, P., 2008. *Państwo inteligentne. Polska w poszukiwaniu międzynarodowej roli*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Hausner, J., 2008. *Zarządzanie publiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Hodges, B., Bugajski, J., Doran, P., 2018. *Securing the Suwalki Corridor, Strategy, Statecraft, Deterrence and Defense*, Center for European Policy Analysis, Washington.
- Hodges, B., Bugajski, J., Doran, P. 2019. *Strengthening NATO's Eastern Flank. A Strategy for Baltic-Black Sea Coherence*. Center for European Policy Analysis, Washington.
- Hodges, B., Lawrence, T., Wojcik, R., 2020. *Until Something Moves: Reinforcing the Baltic Region in Crisis and War*, International Centre for Defence and Security, Tallinn
- Hodges, B., Bugajski, J., Wojcik, R., Schmiedl, C., 2020. *One Flank, One Threat, One Presence. A Strategy for NATO's Eastern Flank*, Center for European Policy Analysis, Washington.
- Jarubas, A.S., 2021. *Zmiany w prawie dotyczącym przemysłu zbrojeniowego w Polsce. Perspektywa postpandemiczna*, Przegląd Geopolityczny, 38, s. 57-94.
- Klimiuk, Z., Soroka, P., 2021. *Sposoby odbudowy i finansowania polskiego przemysłu lotniczego*, Przegląd Geopolityczny, 38, s. 95-115.
- Kowalkowski, S., 2021. *Zmiany w systemie kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej (2016-2020)*, Przegląd Geopolityczny, 37, s. 104-120.
- Krzykowski, P., Piotrowski, S., Żyła, M., 2020. *Konsolidacja wschodniej flanki NATO*. Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa.
- Kucharczyk, M., Jurasz, W., 2019. *Siły Zbrojne RP czyli ani silni, ani zwarci, ani gotowi*. Ośrodek Analiz Strategicznych, Warszawa.

- Lasoń, M., 2020. *Zmiany w polityce obronnej małych państw europejskich po 2014 roku*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa.
- Misiuk, A., 2018. *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, Historia i Polityka, 23, s. 9-19.
- Monaghan, S., Arnold, E., 2022. *NATO's Framework Nations Concept beyond Madrid*, Center for International and Security Studies, Washington.
- Nowy strategiczny ład. Transformacja Zachodu a bezpieczeństwo Polski.* 2021. Klub Jagielloński, Kraków.
- Nye, J., 2012. *Przyszłość siły*, PWN, Warszawa.
- Pac, B., 2022. *Planowanie rozwoju sił morskich Rzeczypospolitej Polskiej*, Przegląd Geopolityczny, 39, s. 130-158.
- Pawłowski, K., 2020. *Bucharest Nine: Cooperation of the Countries of NATO's Eastern Flank*, IEŚ Policy Papers, Lublin.
- Pawłuszko, T., 2020. *Nauki o bezpieczeństwie. Budowanie szkoły naukowej*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Pawłuszko, T., 2021. *Indeksy i bazy danych jako źródła w studiach nad bezpieczeństwem. Stan badań*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego, nr 15, s. 236-265.
- Pawłuszko, T., 2022a. *The Foreign Policy of Poland and the Problem of Political Rationale*, Teoria Polityki, 6/2022, s. 237-255.
- Pawłuszko, T., 2022b. *Bezpieczeństwo Polski po szczycie NATO w Madrycie*, Instytut Sobieskiego, Warszawa.
- Pawłuszko, W., Seredyński, F., 2019. *Nowy polski czołg. Rekomendacje dla Polski*, Instytut Sobieskiego, Warszawa.
- Piątkowski, M., 2013. *Poland's New Golden Age. Shifting from Europe's Periphery to Its Center*, The World Bank. Policy Research Working Paper no. 6639, October 2013.
- Raport Pułaskiego, 2014. *Siły Zbrojne RP – stan, perspektywy i wyzwania modernizacyjne*, Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego, Warszawa.
- Raport Pułaskiego, 2022. *Jak chronić interes narodowy na scenie międzynarodowej? Polska w organizacjach międzynarodowych i wobec zewnętrznych regulacji*, Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego, Warszawa.
- Sienkiewicz, P., 2015. *Bariery metodologiczne w badaniach nad bezpieczeństwem*, w: W. Kitler, T. Kosmider, *Metodologiczne i dydaktyczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, Difin, Warszawa, s. 34-52.

- Soroka, P., 2022. *Stanowisko Polskiego Lobby Przemysłowego w sprawie likwidacji polskich sił podwodnych*, *Przegląd Geopolityczny*, 39, s. 159-161.
- Sowa, J., 2011. *Fantomowe ciało króla. Peryferyjne zmagania z nowoczesną formą*, Universitas, Kraków.
- Strategy & Future, 2022. *Armia nowego wzoru*, Strategy and Future, Warszawa.
- Svárovský, M., 2019. *The NATO Eastern Flank and the US Military Presence in the Region*, European Values Center For Security Policy, Prague.
- Svárovský, M., 2020. *Geopolitical Competition in Military Domain: How Should NATO respond to Russia and China*, European Values Center For Security Policy, Prague.
- Svárovský, M., 2022. *NATO's Relevance On Both Sides Of The Atlantic. The Path To The Next Strategic Concept From The Central European Perspective*, European Values Center For Security Policy, Prague.
- Waltz, K., 2010. *Struktura teorii stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Wilczyński, P.L., 2017. *Problematyka bezpieczeństwa we współczesnym dyskursie eksperckim w Polsce*, *Przegląd Geopolityczny*, 21, s. 48-66.
- Wojciuk, A., 2019. *Imperia wiedzy. Edukacja i nauka jako czynniki siły państw na arenie międzynarodowej*, Scholar, Warszawa.
- Zapałowski, A., 2021. *Prawne ograniczenia rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej– wybrane problemy*, *Przegląd Geopolityczny*, 36, s. 130-139.
- Zarycki, T. (red.), 2016. *Polska jako peryferie*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Zawicki, M. (red.), 2013. *Wprowadzenie do nauk o polityce publicznej*, PWE, Warszawa.
- Zięba, R., Zajac, J., 2010. *Budowa zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego Polski*. Ekspertyza. <http://biblioteka.oapuw.pl/ryszard-zieba-justyna-zajac-budowa-zintegrowanego-systemu-bezpieczenstwa-narodowego-polski-warszawa-2010/>
- Zięba, R., 2020. *Poland's Foreign and Security Policy. Problems of Compatibility with the Changing International Order*, Springer Nature Switzerland, Cham.
- Zybała, A., 2016. *Polski umysł na rozdrożu. Wokół kultury umysłowej w Polsce. W poszukiwaniu źródeł niepowodzeń części naszych działań publicznych*, SGH, Warszawa.

Zybała, A., 2021. *Polityka publiczna w Polsce: kultura, rządzenie, rozwój*, SGH, Warszawa.

Żyła M., Krzykowski, P., Grabowski, J., 2020. *Bezpieczeństwo północno-wschodniej flanki NATO*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa.

Streszczenie:

Celem artykułu jest zbadanie kondycji polityki bezpieczeństwa Polski po eskalacji wojny rosyjsko-ukraińskiej w 2022 roku. Stanowi on naukowe opracowanie badań, jakie przeprowadzono na potrzeby raportu „*Bezpieczeństwo Polski po szczycie NATO w Madrycie*”, który ukazał się w połowie października 2022 roku¹, a także w związku z projektem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP „*Nowe idee dla Polski – bezpieczeństwo*”. Badania polegały na zebraniu informacji dotyczących polityki bezpieczeństwa Polski od wyselekcjonowanej grupy ekspertów w sierpniu i wrześniu 2022 roku, interpretacji i opracowaniu tych informacji, zwłaszcza w zakresie wpływu, jaki na pozycję geopolityczną i bezpieczeństwo Polski wywarła wojna na Ukrainie, szczyt NATO w Madrycie i perspektywa wejścia Szwecji i Finlandii do Sojuszu. Artykuł przedstawia przebieg oraz wnioski z badań, związane z potrzebami reform polskich tzw. resortów siłowych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, instytucje bezpieczeństwa, polityka bezpieczeństwa, Polska.

¹ <https://sobieski.org.pl/bezpieczenstwo-polski-po-szczycie-nato-w-madrycie/>